

Regio Noord-Nederland

Noord-Nederland staat midden in het proces van het vergroenen van fossiel-gedreven bedrijvigheid door o.a. waterstoftoepassingen en elektrificatie. Techniekontwikkeling, toepassing in de markt en de vraag naar de juiste kennis en vaardigheden en scholing zijn daarbij nauw met elkaar verweven. Vanuit verschillende perspectieven zoals werknemers, werkgevers, overheden en kennisinstellingen is er behoefte aan beleidsinstrumenten, juridische kaders en ontwikkelcapaciteit om investeringsplannen op elkaar aan te sluiten en de waardeketens verder te sluiten.

De Transitieopgave in Regio Noord-Nederland

Noord-Nederland staat voor grote transitieopgaven door de energietransitie. De regio, die historisch voor een groot deel afhankelijk was van aardgaswinning, zal economisch en sociaal moeten transformeren na de sluiting van het aardgasveld in Groningen en de transitie van de fossiele sectoren naar duurzame energie en chemie. Tegelijkertijd biedt de transitie kansen voor de regio, zoals de ontwikkeling van de regio als waterstofhub via initiatieven als de Hydrogen Valley. Deze veranderingen vereisen aanzienlijke investeringen in human capital, gezien de schaarste aan technisch geschoolde arbeidskrachten en de krapte op de arbeidsmarkt. Door te investeren in waterstoftechnologie en -infrastructuur kan de regio een leidende rol spelen in de energietransitie en een voorbeeld worden voor de rest van Nederland en Europa.

Hoe wordt **samenhang en samenwerking** gerealiseerd

Het is wenselijk om samenwerkingen tussen onderwijsinstellingen, bedrijven en overheden te versterken. Dit betekent onder andere het opzetten van opleidingen en leerwerktrajecten die aansluiten op de behoeften van de energietransitie.

De arbeidsmarktinzet voor de energietransitie in Noord-Nederland wordt gekenmerkt door een veelzijdige en samenhangende aanpak. Een belangrijk speerpunt is het faciliteren van om- en bijscholing, met een flexibel en stapelbaar Leven Lang Ontwikkelen (LLO)-aanbod. Om deze transitie te ondersteunen, worden bedrijven, onderwijsinstellingen, kennisinstellingen en beleidsmakers sterker met elkaar verbonden. Het mbo speelt hierin een sleutelrol en krijgt een centrale positie in de programmering en uitvoering van human capital-agenda's. Tegelijkertijd wordt de verduurzaming van het midden- en kleinbedrijf gestimuleerd, bijvoorbeeld door initiatieven zoals de Groene Waterstof Booster. Daarnaast wordt ingezet op de valorisatie van het Nationaal Kennisplatform Waterstof, waarmee kennis en innovaties breder beschikbaar worden gesteld. Learning Communities worden opgeschaald om samenwerking tussen onderwijs, onderzoek en praktijk verder te versterken. Dit wordt aangevuld met experimenteer- en trainingsfaciliteiten, die geïntegreerd worden in de regio om praktische vaardigheden en innovatie te bevorderen. Deze gecombineerde inspanningen dragen bij aan een sterke en duurzame arbeidsmarkt die de energietransitie ondersteunt.

Actoren en consortia

Een breed scala aan actoren en consortia zijn in de regio Noord-Nederland actief: van onderwijs tot kennisinstellingen tot bedrijven. Ook zijn meerdere samenwerkingsverbanden opgezet om samenwerking te faciliteren, zoals EnTranCe, New Energy Coalition en de HIP Groene Transitie in Water, Chemie en Food.

Daarnaast zijn onder andere de volgende stakeholders relevant in de regio Noord-Nederland:

HyNorth, Groningen Seaports, Industrietafel Noord-Nederland, Samenwerking Noord-Nederland, Hydrogen Valley Campus Europe, Chemport Europe, Techniek Nederland, NetbeheerNL, EBN, Wij Techniek, Bouwend Nederland, Rijksuniversiteit Groningen, Universiteit van het Noorden, Watercampus Leeuwarden, Noorderpoort College, Drenthe College, Alfa-College, Firda, Centre of Expertise Water Technology, Hanzehogeschool Groningen, HanzePro, New Energy Business School, Gasunie, Shell, EWE, Engie

Succesverhalen in beeld

Noord-Nederland heeft een sterke positie in de waterstofeconomie en bouwt voort op zijn bewezen samenwerking in de energie-, industrie- en watersector, met initiatieven zoals de Seaports, Chemiepark Delfzijl en WaterCampus Leeuwarden. De regio huisvest Europa's eerste Hydrogen Valley, een publiek-privaat samenwerkingsverband dat de waterstofagenda uitvoert. Het Hydrogen Valley Campus Europe (HVCE) fungeert als kenniscentrum, waar onderzoek, innovatie en valorisatie samenkomen in hubs en proeftuinen. Dit wordt gefinancierd door Europese, nationale en regionale programma's (zoals JTF, Horizon, Interreg, GroenvermogenNL, LLO-Katalysator, Katapult, MMIP, NPG, Baanbrekers). GroenvermogenNL versterkt de samenwerking binnen de regio en helpt de waterstofketens te sluiten. Vanuit een noordelijke samenwerking tussen Friesland, Groningen en Drenthe worden universiteiten, hogescholen, mbo's en het bedrijfsleven betrokken, met New Energy Coalition als aanjager voor innovatie en investeringen in testomgevingen voor de waterstofketen.

Daarnaast zijn er internationale samenwerkingen, bijvoorbeeld met Bremen, Hamburg, Schotland en Scandinavië, en rond windenergieprojecten op de Noordzee. Ook heeft de regio een diepzeehaven en een gasinfrastructuur om gas te kunnen transporten, evenals een industrie die de waterstof kan gebruiken. Overheden, industrie, ondernemers en kennisinstellingen hebben een breed gedragen visie op de ontwikkeling van Noord-Nederland als Hydrogen Valley. In 2022 is deze visie en aanpak erkend door de EU en bekroond met de 'Europese Hydrogen Valley of the Year'-award.

Zoals genoemd is er een aantal samenwerkingsverbanden opgezet, waaronder:

- **ENTRANCE:** Bij ENTRANCE worden energieprofessionals opgeleid én worden goede ideeën ontwikkeld tot oplossingen. Entrance Centre of Expertise Energy wil de overgang naar een schone en betaalbare energievoorziening versnellen.
- **Consortium Groene transitie in Water, Chemie en Food:** Groene transitie in Water, Chemie en Food zet zich in voor de groene transitie bij watertechnologie, chemie en food. Die sectoren worden geconfronteerd met klimaatverandering, energietransitie en milieuvriendelijke reiniging. Het consortium bundelt de krachten van vijf publiek-private samenwerkingen in de regio Friesland, Groningen en Drenthe.
- **New Energy Coalition:** Het Human Capital programma brengt partijen samen om op nationaal en internationaal niveau relevante kennis en vaardigheden te creëren, combineren en verspreiden. Het doel is om de juiste balans te realiseren tussen het aanbod van en de vraag naar vaardigheden voor de energietransitie. Hierbij is het streven om onder één herkenbaar label een coherent pakket voor leven lang leren te creëren, om zo het onderwijs en de arbeidsmarkt dichter bij elkaar te brengen, van basisonderwijs tot managementprogramma's voor professionals.

Wat zijn knelpunten bij het realiseren van een samenhangende aanpak?

De regio stuit op enkele uitdagingen bij het realiseren van een samenhangende aanpak voor de energietransitie. Een belangrijk knelpunt is het **ontbreken van een structurele ontwikkelomgeving voor het mbo**. Hoewel het hbo en Centers of Excellence vaak over voldoende middelen beschikken, blijft extra financiering voor het mbo achter. Het mbo zou daarnaast niet alleen op het sec aanbieden van onderwijs moeten focussen, maar ook meer nadruk moeten leggen op de ontwikkeling van onderwijs en de snelheid daarvan. Verder investeren grote bedrijven wel in basisinfrastructuur, maar bereiken deze miljardeninvesteringen slechts in beperkte mate het regionale mkb. Dit wordt versterkt door het ontbreken van regelingen die grootbedrijven en mkb effectief verbinden, mede door cultuurverschillen tussen deze partijen. In de huidige plannen van kabinet Schoof wordt er tevens vanaf 2028 gestopt met het Regionaal Investeringsfonds mbo (RIF), wat in 2014 was ingesteld om de samenwerking tussen werkgevers en scholen te verbeteren.

Daarnaast zijn er veel versnipperde regelingen en trajecten, wat de uitvoeringspraktijk en opschaling bemoeilijkt. Ook hebben learning communities gerichte ontwikkel- en uitvoeringscapaciteit nodig om concrete impact te kunnen maken. Tot slot kan vermeende concurrentie tussen partijen samenwerking en een 'samenhangende aanpak' belemmeren, bijvoorbeeld wanneer onderwijsinstellingen niet van elkaars programma's gebruik willen maken maar zelf iets willen opzetten, of wanneer de kennis die wordt gegenereerd door een kennishub vervolgens moet worden vermarkt en daardoor minder toegankelijk is.

Witte vlekken in de samenhangende aanpak & Suggesties vanuit de regio

In de aanpak voor de energietransitie in Noord-Nederland zijn enkele witte vlekken zichtbaar die kansen bieden voor versterking en verdieping. Zo ontbreekt er nog een sterke verbinding tussen de energietransitie, grondstoftransitie, ruimtegebruik en de bio-agarische sector. Juist op het snijvlak van deze thema's liggen grote mogelijkheden om sectoroverstijgende innovaties en oplossingen te ontwikkelen.

Daarnaast is er behoefte aan zogeheten 'fusion onderwijs', waarin docenten van mbo-, hbo- en wo-instellingen nauwer samenwerken aan projecten die aansluiten bij de behoeften van het bedrijfsleven. Dit zou niet alleen bijdragen aan meer samenhang in het onderwijs, maar ook aan een betere aansluiting tussen verschillende opleidingsniveaus en de praktijk.

Op nationaal niveau zou het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) een actievere rol kunnen spelen in het versterken van de ontwikkelcapaciteit van het mbo. Dit vraagt om meer dan leverende financieel; er is behoefte aan structurele middelen die het mbo in staat stelt om een blijvende bijdrage te leveren aan de uitdagingen van de energietransitie. Door deze witte vlekken aan te pakken, kan de regio Noord-Nederland zijn rol als koploper in de energietransitie verder versterken.

Kansen en suggesties vanuit de regio voor een samenhangende aanpak

In Noord-Nederland liggen kansen om de energietransitie en grondstoftransitie sterker te positioneren door een meer ondernemende en samenhangende aanpak te ontwikkelen. Op dit moment wordt de agenda bemoeilijkt door versnipperde aandacht van regionale bestuurders, die hun focus verdeelt over diverse thema's en schaalniveaus, zoals publiek versus privaat, mbo-hbo-wo en lokaal-regionaal-provinciaal. Deze versnippering belemmert een doelgerichte aanpak binnen de geografische context van Noord-Nederland.

Een inspirerend voorbeeld is Brainport Eindhoven in Noord-Brabant, waar een duidelijk organisatieconcept en ambitieuze visie heeft geleid tot succesvolle samenwerking en economische groei. Door dit model te vertalen naar de noordelijke regio, kan een vergelijkbare structuur – een soort "Brainport Energy Transition" – worden ontwikkeld. Hiermee kan de regio niet alleen beter inspelen op de uitdagingen van de energietransitie, maar ook een sterke, gezamenlijke ambitie neerzetten die samenwerking en innovatie stimuleert op het gebied van energie en grondstoffen.

Handige bronnen voor het realiseren van een samenhangende aanpak

[Home | Kennislab Noorddoost Fryslân](#)
[GVNL-HCA-Roadmap-Noord-N.pdf](#)
[2023-Jaarverslag-Fryslan-Werkt.pdf](#)
[Beleidsnota Economie 4.0](#)
[Hydrogen Valley Campus Europe](#)
[Home - New Energy Coalition](#)